

Kleine ijsvogelvlinder veroverd onze bosgebieden

Het gaat al geruime tijd niet zo best met onze dagvlinders. Van de bijna 70 soorten die er ooit in Vlaanderen fladderden, zijn er ondertussen 19 uitgestorven. Een 25-tal moeten door het leven met het label 'Ernstig bedreigd', 'Bedreigd', 'Kwetsbaar' of 'Bijna in gevaar'. Slechts 26 dagvlindersoorten zijn momenteel niet in gevaar. Gelukkig is het niet overal kommer en kwel. Hier en daar doen enkele soorten het zelfs verrassend goed. In onze regio is de **kleine ijsvogelvlinder (*Limnitis camilla*)** daarvan een mooi voorbeeld.

Zwart met witte band

Op het eerste gezicht ogen de bovenvleugels van de kleine ijsvogelvlinder vrij sober: bruinzwart tot zwart. Erg opvallend is de reeks aaneengesloten witte vlekken die samen een contrasterende band vormen, zowel op de voor- als achtervleugels.

De ondervleugels zijn rijker en warmer getint. Ze bezitten een geelbruin tot rossige hoofdkleur, bezet met een dubbele rij zwarte stippen en een brede, felwitte band op elke vleugel.

Je kan de soort moeilijk verwarren met andere uit onze streken. Enkel de zomervorm van het, evenwel duidelijk kleinere, landkaartje (*Araschnia levana* f. *prorsa*), lijkt enigszins op de kleine ijsvogelvlinder.

Vreten, camoufleren en overwinteren

Het wijfje produceert haar eitjes meestal tussen midden juni en eind juli. De vlinder zet ze afzonderlijk af, op de bovenkant van jonge, behaarde en laaghangende blaadjes van de wilde kamperfoelie. Ze toont hierbij een voorkeur

voor planten die op vochtige plaatsen en in de halfschaduw groeien.

De jonge, bruinachtige rups creëert een karakteristiek vraatbeeld. Ze eet zich een weg van de bladtop naar het midden toe maar houdt de middennerf van het blad intact. Zo ontstaat een prima rust- én schuilplekje waar ze zich goed gecamoufleerd kan verstoppen. Mogelijke predatoren krijgen het hapje dan ook moeilijk te zien!

Later op het jaar spint de rups rondom een halfopgegeten blad een kokertje ('hibernaculum'). Daar brengt ze de winter in door. Het blijft een hele uitdaging om tijdens de lange wintermaanden te speuren naar zo'n overwinteringsnestjes ...

Gedoorde rups, hangpop, vlinder

In de lente worden de jonge rupsjes opnieuw actief. Ze smullen van de jonge kamperfoelieblaadjes, groeien dapper door en veranderen tot een geelgroene rups met op de rug twee rijen doornige

uitsteeksels. Een maand later verpoppen ze zich op de waardplant. De rupsen verstarren tot een glanzende hangpop met twee 'oortjes' en een opvallende kam.

Binnen in de pophuid voltrekt zich het proces dat van elke vlinder een wonder maakt. Ruim twee weken later, begin juni, worden de vlinders ('imago') uiteindelijk geboren. Ze zijn actief vanaf juni tot de eerste helft van augustus.

Vliegperiode in de knoop?

In de literatuur meet men de kleine ijsvogelvlinder slechts één enkele generatie per jaar toe. De laatste jaren waren we in september echter steeds getuige van een gedeeltelijke tweede generatie. Mogelijks is dit een gevolg van de klimaatverandering?

Vorig jaar startte de vliegperiode van de kleine ijsvogelvlinder in onze streek trouwens al eind mei: dat is één tot twee weken vroeger dan normaal. Waarschijnlijk ook te wijten aan ons veranderende klimaat!

rups kleine ijsvogelvlinder

hibernaculum (kokertje waarin de rups overwintert)

rups kleine ijsvogelvlinder

pop kleine ijsvogelvlinder

Waar te vinden?

De kleine ijsvogelvlinder is bij uitstek een typische bosvlinder. De soort heeft zich in het laatste decennium verbazend goed weten uit te breiden binnen de regio tussen IJzer en Leie. De opmars begon vanaf 2004, intussen maakte de vlinder flinke vorderingen.

De vrij snelle uitbreiding van de soort werd enerzijds gestimuleerd door de hogere gemiddelde temperaturen van de voorbije jaren, anderzijds zeker ook dankzij de niet te onderschatten mobiliteit van de soort. Ongetwijfeld lag vooral de vaste populatie uit de Bossen van Ploegsteert, de Henegouwse enclave in het zuiden van onze provincie, aan de basis van een langzame maar zekere 'volksverhuizing' richting onze streek.

Op vandaag kan je de kleine ijsvogelvlinder op tal van plaatsen binnen de regio ontdekken: het Kroonaardbos, het Palingbeekdomein, de St-Sixtusbossen, ... De stevigste populatie vestigde zich in de Galgebossen te Elverdinge/Poperinge. Daar kan je, op de open en wat vochtige plekken in dit mooie boscomplex, vrijwel zeker de kleine ijsvogelvlinder waarnemen.

Verder zijn er al observaties uit het Houthulstbos, het Wijnendalebos, ... zelfs tot aan de kust.

Vernieuwd bosbeheer als grote troef

Het succes dat deze uitgesproken bosvlinder op korte termijn kende in de Galgebossen is zonder twijfel een gevolg van het vernieuwde, dynamische bosbeheer. In de tweede helft van de jaren negentig inventariseerden we drie jaar lang o.a. de dagvlinders in de Galgebossen. Toen konden we geen enkele kleine ijsvogelvlinder noteren! Pas na de openstelling van het boscomplex en de beheerwerken die binnen het vernieuwde bosbeheer werden uitgevoerd, werd het licht voor deze soort op groen gezet.

Het kleinschalige, gedifferentieerde bosbeheer in de Galgebossen levert duidelijk resultaat op. En niet enkel de kleine ijsvogelvlinder, ook andere soorten zullen er hun voordeel bij hebben!

Om bosvlinders als de kleine ijsvogelvlinder aan te trekken, moet er blijvend gestreefd worden naar:

- een lichtrijk bos, met verspreide open plaatsen
- de aanwezigheid van een hoge luchtvochtigheid
- kleinschalige kappingen doorheen de bospercelen
- onregelmatige bosranden en brede paden met inhammen
- minstens 30% struiklaag zodat de wilde

kamperfoelie optimale groeikansen krijgt

- een hoog nectaraanbod van braam en sporkehout
- het aanleggen van corridors (hagen, houtkanten, ...) naar andere bospercelen zodat zwervende exemplaren nieuwe gebieden kunnen koloniseren
- het vermijden van drainage of verlaging van het waterniveau.

Al bij al waait er in onze regio een gunstige wind voor diverse bosvlinders. Naast de kleine ijsvogelvlinder mogen we misschien nog andere soorten verwachten: de keizersmantel (*Argynnis paphia*) is er ook zo eentje, die hier en daar reeds werd waargenomen. Misschien wagen zelfs de grote weerschijnvlinder (*Apatura iris*) en de kleine weerschijnvlinder (*Apatura ilia*) binnenkort hun kans?

We duimen er alvast voor!

Auteur en foto's: Stef Spruytte

Het volwassen individu. Het typerende zwart-wit contrast op de bovenvleugels komt wel vaker voor bij bosvlinders

De ondervleugels kleuren warm rossig tot bruin

